

Interview met Titia Boschloo, jeugdarts

door Clara Peters

Ik word ontvangen in een mooi, licht Utrechts stadshuis in de Schildersbuurt, met aan de achterzijde een prachtige heemtuin.

Hoe bent u tot uw keuze voor de studie geneeskunde gekomen?

"Ik ben geboren op 1 oktober 1929. Ik had 2 zussen, ikzelf was de middelste. De oudste zus is kooklerares geworden, die had eigenlijk diergeneeskunde willen studeren maar die had een hartafwijking (open ductus Botalli) en dat kon in die tijd nog helemaal niet geopereerd worden, die is pas geopereerd toen zij 3 maanden zwanger was van haar eerste kind. Zij was inmiddels met een Zwitser getrouwd en toen was er in Zwitserland net een chirurg, die het in Zweden geleerd had. Het was de tweede open thoraxoperatie ooit. Ja, dat was heel spannend, de operatie duurde 8 uur, maar ze is er heel goed uitgekomen, ze heeft daarna nog 4 kinderen gekregen.

Na lager onderwijs en gymnasium ben ik medicijnen gaan studeren. Dat wist ik aan het einde van mijn gymnasiumtijd. Ik had een wat stijve biologieleeraar, maar ik werd zo gebiologeerd door hoe een lichaam in elkaar zat, dat dat wel een belangrijke reden is geweest dat ik medicijnen ben gaan studeren. Het zat ook niet zo in mijn familie, weliswaar was mijn overgrootvader huisarts hier in Utrecht, maar die heb ik natuurlijk nooit gekend, dat was de enige medicus in mijn familie, voorzover ik wist. Andere familieleden waren bijv. ingenieur of technicus. Je moet je dat van die biologie als volgt voorstellen: Het lichaam was een pop met allerlei organen, behalve de geslachtsorganen, die zaten er niet op". Hierbij lacht ze smakelijk.

"Dat seksneutrale is nog heel lang zo gebleven. Ik heb later seksuele voorlichting gegeven op een lyceum en ook daar kon nog niets eigenlijk, het was onvoorstelbaar. Ik ben na de oorlog in 1947 inderdaad medicijnen gaan studeren in Utrecht, ik ben ook gewoon thuis blijven wonen bij mijn ouders, dat was natuurlijk heel goedkoop. Ik heb mijn hele studietijd thuis gewoond, ik had een heerlijk thuis, daar kon ook altijd alles. Als er 's nachts een dronken vriendje opbelde, dan kon die ook blijven slapen, er werd een bed bij gezet. Mijn vader had zelf ook gestudeerd, dus dat was nooit een punt. En ik kon altijd mensen mee naar huis brengen. Ik kom uit een heel gastvrij huis. Toen ben ik ook actief lid geworden van de UVSV (Utrechtse studentenvereniging); ik ben gezakt voor mijn kandidaats, je had toen nog kandidaatsexamen en toen liet de hoogleraar anatomie - ik kende zijn dochter - me bij zich komen, hij was denk ik decaan of zo in die tijd en die zei: 'Titia: Ik heb het gevoel dat jij nog nooit gestudeerd hebt', toen zei ik: 'Nou professor, dat zou best eens kunnen'.

Er waren ook zoveel andere dingen die ik ook leuk of belangrijk vond..., maar uiteindelijk heb ik dat kandidaats na een aantal maanden over gedaan. Het was ook een beetje mijn vaders schuld hoor, want die wilde dat ik mijn kandidaats haalde voor mijn zusje trouwde en toen zei ik al tegen 'm: 'Joh, ik ben er helemaal niet klaar voor', maar hij zei: 'Doe het nu maar'...hij was zelf ook gezakt voor zijn kandidaats indertijd. Ja, op dat punt heb ik een heel bevoorrecht leven gehad, dat ik ouders had die er alles van snaptten.

Mijn vader heeft wel geld moeten lenen, voor mijn studie, dat wel, maar we hebben het er nooit over gehad, dat was een beetje taboe zelfs, je sprak niet over geld. Mijn jongste zus, die was vreselijk zuinig, die had al heel vroeg een boekje en daar schreef ze al haar uitgaven in. Ze was al lang en breed getrouwd toen ze zei: 'dat jij geen huishoudboekje hebt'. Ik zei: 'Nee ik moet er niet aan denken, wat moet je daarmee? Ik weet heus wel dat ik geen kaviaar kan kopen, dus dat doe ik dan ook niet'. Zij heeft me later verteld, dat mijn vader dat geld geleend had. Daar werd niet over gepraat. Als je 18-19 jaar bent dan realiseer je je dat ook nog niet zo.

Wij kwamen natuurlijk uit de oorlog. Ik had in 1947 eindexamen gedaan; mijn zusje had in 1945 eindexamen gedaan. Wij waren toen nog zo naïef We wisten gewoon van niks. Ik heb later eens

een keertje in Amerika bij een vriendin, die ook in mijn jaarclub zat en die gynaecologe is geworden in Amerika nog dagboekjes van onze jaarclub zitten lezen. Ik zei toen: 'Anita, dat brengen we nooit terug naar Europa, want het is werkelijk van een onnozelheid, dat moeten andere mensen daar maar niet lezen....Daarna heb ik ook gewoon doctoraal gedaan en semiarts - en artsexamen, dat is allemaal goed verlopen. Ik heb artsexamen gedaan in 1955".

Wist u ook al welke richting u uit wilde?

"Nee, helemaal niet; ik had een verbazend slechte opleiding gehad, echt verbijsterend hoor, coschappen, die werkelijk nergens op leken, echt allemaal even erg. Ik kan me niet eens een coschap herinneren waar het wel goed liep. Ik was nog met coschappen bezig, toen was ik al getrouwd en woonde in Amsterdam in een souterrain. Via mijn nichtje, die daar eerder had gewoond, hoorde ik de naam van haar huisarts, Brandsma, en toen ik een keer flink ziek was met erg hoesten en koorts, dacht ik: 'Als ik nou maar geen longontsteking heb', dus ik bel Brandsma op. Moet je je voorstellen in die tijd: Hij woonde aan de Amsteldijk en wij woonden in de Jan Luijckenstraat, dus ik zou al nooit in zijn praktijk gepast hebben natuurlijk in deze tijd, maar hij zei: 'Ik kom wel', hij kwam dus zelf en toen ging hij mijn longen beluisteren en stelde mij gerust, dus ik ben na een paar dagen weer naar dat coschap gegaan. En toen zei hij: 'Wat gaat u straks doen als u afgestudeerd bent?' - wij spraken elkaar ook nog keurig met u aan. En ik zei: 'Bij een collega werken die me het vak leert, want daar weet ik nog niet veel van'. Toen zei hij: 'Nou laat maar horen'.

Toen ik afgestudeerd was, schreef ik keurig een brief maar ja ik kreeg geen antwoord. Ik dacht: ik bel hem maar op en toen zei hij: 'Ja natuurlijk: kom morgen maar langs; een brief: denkt u nu heus dat ik daar tijd voor heb? '

En toen heb ik bij hem gewerkt en het vak in de vingers gekregen totdat ik beviel van mijn oudste zoon. Toen ging dat niet meer, want er was in die tijd natuurlijk nog geen kinderopvang. Mijn echtgenoot was advocaat en bezig te promoveren, dus je begrijpt, die had nauwelijks tijd om mee te doen met de opvoeding. Ik ging me bezig houden met mijn kind opvoeden en met het huishouden. En dan kwam mijn moeder weleens oppassen en dan deed ik voor dokter Brandsma weleens 's avonds keuringen. Er was nog een andere collega van hem op de Amsteldijk en voor hem deed ik ook weleens een spreekuur".

Actief in de VNVA

"Ik was inmiddels ook in contact gekomen met de Vereniging van Nederlandse Vrouwelijke Artsen. Ik dacht: dit is een manier om in Amsterdam een beetje artsen te leren kennen. Al snel werd ik secretaris van het hoofdbestuur. Het secretariaat, dat nu geheel geprofessionaliseerd is, dat deed ik toen allemaal nog alleen en dan schreef ik de enveloppen met de hand en je stencilde de brieven. We hebben een keer actie ondernomen om de Belgische collega's ook uit te nodigen, toen moesten er 600 brieven met enveloppen worden verstuurd toen heb ik mijn ouders uitgenodigd, we hebben we met zijn 4-en rond de tafel gezeten en allemaal enveloppen geschreven. Ik zat ook nog een tijd in de afdeling Midden Nederland, daar heb ik nog iets heel apart gedaan: We zeiden: 'Er is tegenwoordig zoveel te doen over porno: hoeveel vrouwelijke artsen hebben eigenlijk ooit porno gezien? Ik ben met een jongere collega naar zo'n pornowinkel gegaan en we hebben twee pornofilms gehoord (een zachte pornofilm en een wat steviger film). Een vriend, die was heel provocerend, heeft toen aan de hand van stellingen de discussie geleid. Nou ja, ik had zelf ook nog nooit een pornofilm gezien hoor.

Ik ging ook altijd naar de klinische avonden georganiseerd door de Universiteit en de KNMG, dat was met Boersma, Prakken, Borst, allemaal van die grote namen in die tijd, die hielden dan met de assistenten samen zo'n klinische avond. In Amsterdam heb ik toen 2 kinderen gekregen. Brandsma was inmiddels onze huisarts geworden natuurlijk, die is altijd ontzettend aardig voor me geweest, en die kroop dan door het raam het souterrain binnen en dan sprong hij van de aanrecht af en dan zei hij altijd: 'Wanneer gaan jullie verhuizen?' want hij vond dat we toch iets

gerieflijker moesten gaan wonen. Mijn tweede kind, werd geboren in 1958 en toen zijn we aan het einde van het jaar, naar een premiewoning in Amstelveen verhuisd en daar heb ik toen nog twee kinderen gekregen, in 1960 en 1963 nog een zoon en een dochter. De huisarts kwam ook nog naar Amstelveen voor de bevallingen, dat kon vroeger nog. Bij de laatste kon ik niet zo gauw een kraamverzorgster vinden en toen zei hij: 'Ga dan in het ziekenhuis bevallen'. Ik moet hem aangekeken hebben alsof hij gek was geworden. Ik had geen vaste baan als arts, dat kon toen nog niet met 4 kleine kinderen, maar naast die klinische avonden werd ik ook al snel actief in de VNVA, ik werd secretaresse van het hoofdbestuur. Ik heb diverse oud-voorzitters, die later ook vaak erelid van de vereniging werden, gekend zoals Jo van den Blink, die ook de eerste KNMG-voorzitter werd, kinderarts Jo Swart, oogarts Nel Middelhoven en internist Cor de Ranitz. Hilly de Roever, parasitoloog, heel actief in de VNVA tot op hoge leeftijd, heb ik goed gekend, een enig mens. Ja, dat was een tante hoor, die had 5 kinderen en een full time baan...maar wel een man waar ze wat aan had. Bij mij was dat niet echt zo".

Later bent u jeugdarts geworden, hoe is dat gegaan?

"Ja, dat was wel wat later, de jongste was toen net naar school, in 1968 denk ik. In Amsterdam aan de VU heb ik het eerste jaar opleiding sociale geneeskunde gedaan. Ik had een parel van een hulp en die kwam dan net op de dagen dat ik naar de VU ging. Ik trok op met enkele vrouwen van mijn leeftijd, ook vaak met kinderen. We kregen statistiek van Chris Rümke; dat ging op een gegeven moment totaal boven onze pet en we zeiden: 'Chris we kunnen het niet meer volgen en toen zei hij: "Nou dat is niet zo heel erg, als je dan maar als je onderzoek gaat doen om te gaan promoveren een goede statisticus inhuurt die kan kijken of het onderzoeksvoorstel verantwoord is". Je kreeg dan ook vakken als sociologie. De opleiding had nog niet een duidelijke vorm, was nogal algemeen. Het was ook voor bijvoorbeeld controleartsen, bedrijfsartsen, etcetera.

Ik genoot ervan om weer eens in de collegebanken te zitten. Ik had inmiddels ook een baan, dat was op het Gerrit van der Veenlyceum, een meisjes school. Bij ieder eindexamen waren er twee meisjes zwanger en toen hadden ze bedacht: Er moet toch eens wat seksuele voorlichting worden gegeven dat was in die tijd een volstrekt onbekend fenomeen. Ik had een tijdje daarvoor in een soort praatgroep gezeten met een heel aantal artsen, vooral schoolartsen, huisartsen, artsen die met jongeren te maken hadden, opgericht door de vrouw van de dominee, mevrouw McKenzie-Noorda, die zelf psychiater was. Zij had hele uitgesproken ideeën over o.a. seksualiteit. Ik was notulist van die groep, dus ik heb vrij goed opgelet, we hebben veel gepraat en daar heb ik heel veel aan gehad. Ik was zelf natuurlijk nog ontzettend naïef en had zelf nog kleine kindertjes, dus die voorlichting was bij mijzelf nog niet zo aan de orde. Op basis van die groepsgesprekken was het heel leuk om later die lessen te geven. De vrouw van de gynaecoloog in Amstelveen gaf les op die school en die zei: 'Goh Titia, wil jij niet die baan op het lyceum doen, dat kan ik er niet meer bij doen'. Ik gaf dus in de hoogste klassen een soort gastlessen, het heette gezondheidsleer, er kwamen behalve de seksuele voorlichting ook wel andere onderwerpen op tafel, bijvoorbeeld homoseksualiteit, alcoholisme. Soms kwamen die kinderen ook bij me aan huis om over hun problemen te praten, je was soms verbijsterd hoe sommige kinderen in de knel zaten in zo'n "goeie "buurt. Er was bijvoorbeeld ook een meisje en die zei: 'Mijn vriend wil eigenlijk wel meer, maar ik wil niet, hoe moet ik dat nou aanpakken'. Die is dus ook bij mij komen praten en ik heb later nog een mooi gedichtenboekje gekregen als dank.

De man-vrouwverhoudingen lagen toen nog anders, maar je ziet het nu toch ook weer terugkomen in de #me too-discussies dus er is nog niet zo heel veel veranderd op sommige punten.

Na dat eerste jaar kwam de biologielerares en die zei: 'Titia, wou je je score horen?: 2 zwanger'... dus waren er toch weer 2 meisjes zwanger geraakt. Ik heb het tij dus niet echt kunnen keren de eerste jaren. Later werd de school gemengd en kreeg ik de tweede klassen en

dan praatte ik over de puberteit, en over hormonen; je kon een speld horen vallen, want dat vonden ze geweldig interessant, wat er met hun eigen lijf gebeurde, Ja het was leuk werk.

In 1970 werd mijn man - later zijn we gescheiden - hoogleraar handelsrecht in Utrecht en toen zijn we terug naar Utrecht verhuisd; hij was toen inmiddels gepromoveerd, was indertijd ook cum laude afgestudeerd, men had hem allang in de picture. Ik had een jaarclubgenote, die gaf maatschappijleer aan de meo en die vroeg: "Titia, wil jij in mijn lessen geen gastlessen seksuologie komen geven? 'Ik heb deze activiteit nog een hele tijd doorgezet, nu in Utrecht, en na ongeveer een half jaar ben ik CB-arts geworden. Ik ben begonnen in een bus, tegenover je zat de moeder met kind, de verpleegkundige naast je en dat was je hele kantoor; de verpleegkundige deed het wegen, meten, spuiten optrekken, en dan gaf ik de vaccinaties en deed lichamenlijk onderzoek. Al vrij snel ben ik in Nieuwegein terechtgekomen, dat was toen een nieuwbouwwijk met veel jonge gezinnen met een nieuw consultatiebureau".

En dat was ook nog voor de officiële opleiding jeugdarts bestond ?

"Ja, ik ben de officiële opleiding begonnen in 1974. Mijn huwelijk liep spaak, in 1975 is mijn echtgenoot vertrokken. Ik ben ook niet in ons huis blijven wonen, het was een heel leuk huis, 100 jaar oud, maar er kwam bijna geen licht binnen van oktober tot februari, ertegenover stonden hele hoge huizen. Ik ben toen verhuisd naar het huis waar ik nu nog steeds woon. Ik heb nog een stage gedaan in Groningen. Later schreef ik voor mijn opleiding een scriptie over congenitale heupdysplasie, daar werd toen ook nog helemaal niet naar gekeken. O.a. door mijn scriptie is het onderzoek van de heupen hier in Utrecht op het CB overal ingevoerd, op den duur ook elders in het land. Het werd toen een vast onderdeel van controles op het CB. Het beroep van consultatiebureau-arts was eigenlijk in de beginperiode wel een beetje een aanfluiting, iedereen deed maar wat, er waren geen regels of protocollen. Ik weet nog goed, mijn inwerkperiode bestond uit 2 keer een kleuterbureau bijwonen en 1 keer een zuigelingenbureau. Bij het kleuterbureau – met de provinciale arts - dacht ik: 'Wauw, wat doet hij dat leuk'. Later liep ik mee bij een zuigelingenbureau met de districtsarts en toen dacht ik: 'Zo doe ik het nooit'. De kwaliteitsverschillen onderling waren wel heel groot. Ik had bovendien in het laatste jaar In Amstelveen voor een collega zijn spreekuren gedaan voor zwangere vrouwen en baby's, dus ik had alvast wat ervaring opgedaan en ik had natuurlijk inmiddels 4 kinderen gehad, dus ik had al heel wat ervaring. Ik ben ook een van de mensen geweest die geijverd heeft voor behoorlijke en verplichte bijscholing. Dat heeft erg goed gewerkt hoor.

Inmiddels waren de 2 oudste kinderen het huis uit, dus alleen de 2 jongsten gingen mee. In de loop van de jaren heeft dit huis altijd vol gezeten met allerlei pubers, vriendjes van de kinderen, kinderen van vrienden die het tijdelijk thuis moeilijk hadden; ook heb ik vrouwen in huis gehad die eerst eens 3 maanden wilden nadenken of ze zouden scheiden, die kwamen op een of andere manier bij mij terecht, ik heb nooit een advertentie hoeven zetten. En dan kwam er weer een leraar die zei: 'Kan jij niet die Paul in huis nemen want dat gaat thuis helemaal niet'. Ik had ook een medisch student in huis, daar heb ik nog altijd contact mee. Zijn dochter is later mijn pleegkind geworden, die heeft hier 5 jaar gewoond omdat het thuis helemaal niet ging, toen was ze puber, maar toen was ik ook al tegen de 70. Ik heb er heel goede vrienden aan overgehouden."

Hoelang hebt u het consultatiebureauwerk gedaan?

"Uiteindelijk heb ik het CB-artsenwerk gedaan tot ik gepensioneerd werd op mijn 65^e, toen moest ik daar weg. Ik werkte zowel in Nieuwegein als in Utrecht, in de wijk Ondiep. Ik had een Turks bureau met een tolk. Ik werkte in hetzelfde gebouw als Ben Rensen, de jeugdarts, die heel veel ervaring had met het signaleren en behandelen van kindermishandeling. Hij was regelmatig op de tv in de publiciteit over dit onderwerp; een ontzettende goeie vent. Hij kwam zelf uit een milieu, zoals in Ondiep, en was ook zelf mishandeld. Hij haalde zoveel trots uit die wijken, he, hij herkende dat".

U had het over een Turks bureau, dus veel Turkse mensen begrijp ik

“Ik had een apart Turks bureau, met veel jonge Turkse moeders, die nauwelijks Nederlands spraken en die namen dan een jochie van 12 mee, die alles moest vertalen; dat was heel lastig. Je kon er ook vreselijke blunders mee slaan natuurlijk, want je wist nooit precies wat er vertaald werd; het was voor die moeder natuurlijk ook heel vervelend, die kon toch vaak niet precies zeggen wat ze wilde zeggen. Al snel kwam er dus een aparte Turkssprekende tolk mee. Dat was heel prettig, want heel vaak hield je toch bij iedereen hetzelfde verhaaltje: de meeste vrouwen legden de kinderen heel vaak aan de borst, en gaven daar nog enkele malen een fles bij dus die kinderen werden allemaal veel te dik. Ik heb zo'n kind om die reden weleens naar het Wilhelmina kinderziekenhuis gestuurd. Toen ik met pensioen ging, nam zo'n Turkse moeder afscheid en dan zei ze: 'Dat begrijp ik nu niet: vandaag kunt u nog naar mijn baby kijken en morgen mag u dat niet meer', haar manier om te vertellen dat ze het jammer vond dat ik wegging.

Na mijn pensionering - het is toch heel gek om ineens niks meer in je vak te doen - kreeg ik gelukkig nog een parttimebaan, jeugdgezondheidszorg bij het huisartseninstituut. Ik verzorgde workshops voor alle huisartsenopleidingsgroepen, organiseerde daar sprekers voor vanuit mijn eigen netwerk, dat heb ik nog 5 jaar gedaan, dat dwong mij ook om mijn bijscholingen te blijven doen”.

Hebt u nog een hobby naast uw werk?

“Planten; ik heb in huis meer dan 70 kamerplanten staan en buiten een redelijk grote stadstuin, die ik met enige hulp onderhoud. Ik heb ook na mijn 70^e nog een tijd vrijwilligerswerk gedaan bij de schooltuintjes. Daar kwamen kinderen van diverse basisscholen.

Ik heb ook nog wel een aantal vrienden en kennissen in de nabije omgeving, waar ik veel plezier aan beleef. Hier in de straat woont aan de ene kant een vriendin die ik regelmatig zie, aan de andere kant een vriend. De buurvrouw is als een soort zusje voor me, wij wisselen allerlei dingen uit en soms komt ze me helpen. Aan de andere kant woont een jongeman, die ik heb leren kennen als fysiotherapeut, die net afgestudeerd was toen ik voor het eerst bij hem kwam voor behandeling. Als ik veel last heb van mijn artrose bijvoorbeeld in mijn nek of onder in de rug kan ik nog steeds bij hem terecht. Toen ik in 2013 door een val mijn rechterbovenarm gebroken had, hebben mijn kinderen samen met deze vrienden een heel schema gemaakt om mij wisselend gezelschap te houden en voor me te koken. De man van de boekhandel, die mij boeken kwam brengen, kwam ook 2 keer in de week voor me koken in die periode en is later een vriend geworden. Zo leer je zelfs op je 88^e nog nieuwe mensen kennen. Het komt wel eens voor dat ik de hele dag tot de avond niemand spreek, maar dat is een uitzondering. Ik kan ook goed alleen zijn en voel me zelden echt eenzaam. Naast mijn kinderen en kleinkinderen heb ik hier in de straat dus verschillende vrienden en kennissen”.

Wat is volgens u de belangrijkste ontwikkeling geweest op uw vakgebied tijdens uw carrière?

“Het vak is - door goed opgezette na- en bijscholing - veel professioneler geworden en heeft meer structuur gekregen. In het begin waren het vooral wat je nu basisartsen zou noemen, die 'een paar bureautjes' deden. Ze stonden ook niet zo geweldig bekend hoor, die consultatiebureaus, maar ja ze moesten er natuurlijk wel zijn vanwege de vaccinaties. Nieuwegein groeide als kool; we hadden ook een hele goeie districtsarts, Carrie Mensink, die veel heeft gedaan voor de jeugdgezondheidszorg. Er kwamen ook duidelijke richtlijnen en protocollen, zoals bij de huisartsen. Toen ik met pensioen ging zag je de kinderen regelmatig, je had hele goedopgeleide, gespecialiseerde wijkverpleegkundigen, die assisteerden. Met verschillenden van hen heb ik nog af en toe contact. Het tragische is dat langdurig doorgevoerde bezuinigingen er nu toe leiden dat je als jeugdarts een 'gezond' kind eigenlijk nooit meer ziet en de andere kinderen maar heel sporadisch dus dan heb je ook geen behoorlijke band met die moeder. Bij die bezuinigingen zijn er veel taken gedelegeerd naar verpleegkundigen, de jeugdarts was 'te duur', veel tijd ging ook naar de administratieve rompslomp en automatisering

maar niet persé naar meer aandacht voor probleemkinderen- en gezinnen. Voor mijn gevoel ben ik dus net gestopt in de bloeitijd, het is nu erg moeilijk om jeugdartsen te krijgen.

Er is nog steeds wel een actieve vereniging jeugdartsen, die heet nu tegenwoordig AJN (Jeugdartsen Nederland), vroeger heette die NVJG. Ik heb heel lang in de commissie gezeten, die de sprekers verzorgde voor congressen en jaarvergaderingen, in mijn baantje voor de huisartsenopleiding had ik daar nog veel plezier van omdat ik uit die eerdere tijd natuurlijk veel mensen kende”.

Hoe hield u alle ballen omhoog, zowel privé als in uw werk?

“Die ballen omhoog moeten houden heb ik niet altijd zo ervaren moet ik zeggen. Ik had een fantastische hulp, die de hele dag over de vloer kwam. Kinderopvang was er nog lang niet in de omvang van nu, er bestond geen naschoolse opvang. Toen mijn hulp kwam was ze 16 en toen ze 18 was ging ik 2 dagen in de week naar de VU, dat waren de 2 dagen dat zij er was en dan runde ze mijn huishouden, ze maakte mijn huis schoon en ze paste op de kinderen, had zelfs nog tijd om met ze te spelen. Ze kwam uit een groot katholiek nest, hele leuke meid. Ze is 10 jaar bij ons geweest en ik had toch echt geen lieverdje's als kinderen hoor.”

Ik wil het nog even hebben met u over het thema van het lustrum: ‘solidariteit’. Op welke manier hebt u solidariteit gegeven of gekregen in uw werk?

“De solidariteit was het duidelijkst op momenten dat je met elkaar af ging spreken wie wanneer op vakantie ging. Dan moesten er bureaus over en weer worden overgenomen, anders kon je niet op vakantie. In de zomer werden de kleuterbureaus dan vaak niet gedaan, dan kon je die schrappen, maar de zuigelingen bureaus moesten natuurlijk doorgaan, die bureaus zijn ook het meest frequent. Ik had 6 weken vakantie geloof ik, maar die heb ik nooit helemaal opgenomen, dat zat er gewoon niet in, zoveel weken kon je geen vervanging krijgen, en zelf nam je ook over van je collega's. Ik moet zeggen: de solidariteit met de huisartsen, die hield niet over, die waren vaak niet zo bereid om samen te werken, er leek een soort rivaliteit te spelen; er waren overigens wel huisartsen en vooral in Nieuwegein waar ik uitstekende ervaringen mee had.

De huidige medische opleiding is wel zwaarder geworden, je moet aan het eind van de middelbare school al een soort portfolio hebben opgebouwd, al vrijwilligerswerk hebben gedaan in de sociale sfeer, zomercursussen op de universiteit. Ik heb nu een medisch student in huis, 3ejaars geloof ik. Hij doet op dit moment zijn junior coschappen en hij gaat straks een jaar naar Oxford, een master epidemiologie doen, het is nogal een ambitieuze jongen. Hij is ook heel knap met de computer daar helpt hij mij altijd bij. Zijn broer komt dan hier in huis dat jaar, die heeft nu net toegang tot de uni gekregen met hele goede cijfers geloof ik, maar die moest al ik weet niet wat allemaal weten! Die hadden echt een heel tentamen, ja onvoorstelbaar hoor. Wij hadden eindexamen en dan ging je gewoon daarna na de universiteit waar je een voorkeur voor had”.

Zou u weer voor hetzelfde vak kiezen als u nu voor de keuze zou staan?

“Tot voor kort had ik het idee: ja ik zou absoluut weer arts worden, nu denk ik ook weleens: misschien dat ik ook het meer in de richting van ecologie en natuurbeheer zou zoeken en naar de Universiteit van Wageningen zou gaan. Vanwege de liefde voor planten en natuur, ook vanwege alle problemen die zich daar voor doen, afname van bijvoorbeeld vogels en insecten, klimaat, milieu. Aan de andere kant kan ik me niet voorstellen, dat je geen arts bent, dus ik zou het misschien toch wel weer kiezen. Ik vind wel, als ik nu naar Pieter kijk, die jongen hier in huis die medicijnen studeert: er moet wel heel hard gewerkt worden hoor. Ik zou er niet meer af komen zoals ik het toen gedaan heb, maar.. dan ga je waarschijnlijk wel in de flow mee van al je medestudenten Als ik nu achteraf mijn eigen opleiding bekijk, het was werkelijk ontzettend slecht, werkelijk vreselijk. Het was natuurlijk 2 jaar na de oorlog, we hadden ten eerst geen goede collegezalen, we zaten met van allerlei lieden bij elkaar, we zaten gewoon op de trappen en weet ik het allemaal. Het eerste jaar verdeed je alleen aan organische en anorganische chemie en natuurkunde. Nu zijn er natuurlijk veel eerder klinische lessen, patiëntencontacten”.

Hebt u nog duidelijke rolmodellen gehad tijdens studie of carrière?

“Die psychiater Mevr. McKenzie-Noorda, bij wie ik in een soort intervisiegroep zat met huisartsen en CB-artsen in het begin van mijn werkzame leven, daar heb ik veel van geleerd. Ik heb ook veel gehad aan gesprekken met de provinciale kinderarts, om de fijne kneepjes van het doen van zuigelingen en kleuterbureau in de vingers te krijgen.

Henny Verhagen, dat was ook een bijzonder mens, die was psychiater en de eerste vrouwelijke hoofdinspecteur in de GGZ. Zij is ook nog voorzitter van de VNVA geweest en vicevoorzitter van de MWIA (Medical Women’s International Association)”.

Na het interview heb ben we nog genoten van een heerlijk lunch met uitzicht op de zonovergoten tuin.